

CONTRIBUȚIA LUI I.C.BRĂȚIANU LA CUCERIREA INDEPENDENȚEI DE STAT A ROMÂNIEI.

de ȘERBAN CONSTANTINESCU

În proclamarea și dobândirea independenței de stat a României în anii 1877-1878, precum și în consolidarea acesteia un rol important a revenit primului ministru al țării, I.C.Brătianu - una din cele mai proeminente personalități politice românești din secolul al XIX-lea.

"Mic de statură, cu trăsături frumoase, având un deosebit farmec personal, focul sacru al marilor îndepliniri, darul de a scoate din sufletul altora tot ce aveau mai bun, modest din fire, cu o dovedită antipatie pentru proslăvirea sa proprie, I.C.Brătianu a avut însă convingerea că meritele principale în problema câștigării independenței în anii 1877-1878, trebuie atribuite numai ostașului român și Domnitorului țării - Carol I"¹.

I.C.Brătianu a fost chemat la conducerea guvernului în august 1876, desfășurând o susținută activitate în scopul participării militare a României la războiul pentru independență ce părea singura cale ce trebuia urmată. La scurt timp după ce a devenit șeful guvernului, I.C.Brătianu se deplasează la Sibiu pentru a saluta pe împăratul Austro-Ungariei, Franz Iosif, care vizita Transilvania. Scopul adevărat al acestei deplasări la Sibiu, l-a constituit tatonarea poziției pe care se afla Austro-Ungaria în situația complicată din Peninsula Balcanică.

La sfârșitul lunii septembrie 1876, I.C.Brătianu în fruntea unei delegații române se deplasează la Livadia, în Crimeea, unde participă la tratative cu reprezentanții Rusiei - cancelarul Gorceakov, ministrul de război Miliutin și ambasadorul Petersburgului la Constantinopol - contele Ignatiev, I.C.Brătianu - care venise însoțit de ministrul de război, colonel Slăniceanu - s-a purtat cu demnitate și nu a tranzacționat nici o clipă asupra integrității teritoriului național românesc; la amenințările cancelarului Gorceakov că "România trebuie să permită fără condiții trecerea trupelor ruse pe teritoriul său, altfel Rusia se va raporta la tratatele după care Moldova și Valahia fac parte integrantă din teritoriul turcesc și va înainta fără nici o considerațiune", Brătianu a răspuns cu fermitate că "oastea română se va opune la Prut din toate puterile ei la năvălirea unei armate dușmane"².

Discuțiile purtate cu acest prilej s-au finalizat printr-un acord de principii cu privire la încheierea unei convenții româno-ruse pentru trecerea armatelor țariste prin România. Între timp delegația României în frunte cu I.C.Brătianu a fost primită și de țarul Alexandru al II-lea.

La plecarea din Livadia cancelarul Gorceakov s-a adresat astfel lui I.C.Brătianu:

“De va fi război o să ne înțelegem. România nu avea de aici decât de câștigat”, iar primul ministru român îi răspunde cu demnitate: “Înțelegerea este cu totul în interesul ambelor state; eu sunt gata oricând să discut afacerea de aproape”³.

La întoarcerea în țară la 1 octombrie 1876, I.C.Brătianu l-a informat pe domnitorul țării, Carol I, despre intenția Rusiei de a încheia cu România o convenție militară, deoarece trupele ruse nu puteau ajunge decât prin țara noastră pe locul viitorului teatru de război, adică teritoriul bulgar. Totodată, Brătianu a exprimat punctul de vedere referitor la necesitatea ca înțelegerea româno-rusă să fie lămurită foarte bine, iar România să primească garanțiile corespunzătoare din partea viitorului partener⁴.

Întregul efort diplomatic al lui I.C.Brătianu depus în tratativele de la Livadia va fi materializat în semnarea la 4/16 aprilie 1877 a convenției româno-ruse. În ședința guvernului din 4 aprilie 1877, Brătianu l-a autorizat pe ministrul său al afacerilor străine - Mihail Kogălniceanu - să-i ceară lui Carol I consimțământul de a încheia și a subscrie instrumentele convenției, urmând ca acestea să fie supuse aprobării Corpurilor legiuitoare în conformitate cu Constituția țării. Analiza conținutului celor 4 articole ale convenției subliniază însemnătatea ei pentru statul român, care deși nu era independent semna în condiții de perfectă egalitate cu Rusia un document ce deschidea posibilitatea participării țării noastre la războiul antiotoman. Rezultă că documentul încheiat între România și Rusia la 4/16 aprilie 1877 la București, a reprezentat pentru guvernul condus de I.C.Brătianu un deosebit succes, pentru că Petersburgul a recunoscut României un atribut esențial al independenței unui stat - încheierea de tratate internaționale pe baze paritare.

Având încredere în justiție, în recenta Convenție încheiată de România cu marele său vecin din răsărit și avertizând cu abilitate Rusia asupra inoportunității unei anexări a sudului Basarabiei, marele om politic, I.C.Brătianu arăta în discursul rostit în Senat la 17 aprilie 1877 următoarele: “Prin această Convențiune, Rusia ne recunoaște și individualitatea politică și Constituțiunea noastră și ce ne liniștește chiar frica cea mare, foarte mare, că ni se va relua și acea părticică din Basarabia luată întreagă la 1812 și care ni s-a redat prin Tratatul de la Paris... În adevăr, marele reformator al Rusiei, imperatorul Alexandru are o țară atât de mare, el are atâtea binefaceri de făcut în întinderea Rusiei, încât n-are nevoie să ne ia și acea bucătică de pământ din o țară ce a fost odată a noastră”⁵.

Un model de demnitate națională și de încurajare în direcția războiului antiotoman ce trebuia purtat de România, cu deplină încredere în izbândă, este discursul rostit de I.C.Brătianu în ședința Adunării Deputaților din 30 aprilie 1877. “Ați întrebat cine ne garantează în contra Turciei în cazul

când ea va fi victorioasă? Cine ne garantează în contra Angliei, care a declarat că ne consideră ca parte integrantă a Imperiului Otoman? Ei bine, domnilor, această garanție să o căutăm întâi în noi înșine și fiți încredințați că nici Anglia, nici Turcia nu ne vor mai trata ca țară turcească când noi vom arăta că bărbăția românilor de astăzi nu e mai prejos decât a Românilor de acum câteva secolii, când erau și desuniți și mai puțini la număr decât astăzi și țineau piept lui Balazid și tuturor regilor Ungariei și Poloniei. Țineau străbunii noștri piept la toate aceste trei puteri, care în epoca de atunci era cele mai puternice. Și astăzi nu ne credeți în stare de a face tot astfel?”⁶.

Aceste cuvinte rostite cu mult simț patriotic de către Brătianu nu sunt o dovadă concludentă a credinței de nestrămutat în virtuțile neamului românesc, dar totodată și a unui puternic sentiment de demnitate națională.

Încheierea și ratificarea acestei convenții cu Rusia a constituit deci, un act politic chibzuit, România obținând astfel prin tratativele purtate de reprezentanții săi - un rol important revenind după cum am văzut primului ministru I.C.Brătianu, o reglementare a trecerii trupelor rusești prin teritoriul național, care să nu pună în primejdie existența statului român, instituțiile sale politice, viața economică a țării și securitatea populației. Se creau condițiile ca războiul ruso-turc să se desfășoare peste Dunăre și se puneau bazele unei posibile colaborări militare româno-ruse în vederea dobândirii independenței depline a țării noastre.

În acest context la 9 mai 1877, Adunarea deputaților a proclamat la București, independența absolută de stat a României, care a fost consfințită și apărată prin participarea eroică a armatei române la războiul din anii 1877-1878, spre a putea fi impusă Imperiului Otoman și recunoașterii din partea puterilor europene. Consecvent și lucid, Brătianu a arătat că o independență obținută prin favoarea unui stat străin ar fi creat o Românie dependentă în continuare de voința și bunăvoința acelui stat, primejdie reală pe care a știut să o evite cu inteligență și abilitate.

În aceste condiții, în toate evenimentele diplomatice și militare care au dus la dobândirea independenței de stat de către România în anii 1877-1878, un mare merit a revenit lui I.C.Brătianu care, în urma hotărârii Consiliului de război al Marelui Cartier General Român, din 9 august 1877 de la Corabia, când generalul Alexandru Cernat a luat comanda Armatei române de operații și s-au operat modificări în guvernul țării, el devenind și ministru de război.

Cu multă modestie, - aceasta fiind una din multiplele sale calități - Brătianu acorda rolul determinant în dobândirea neatârării, soldatului român și domnitorului țării, Carol I. Vorbind de meritele ostașului român, I.C.Brătianu, le atribuia cu scopul de a șterge "orice urmă a amintirilor de supușenie, de umilință în unele situații în trecutul istoric, pentru a-i crește încrederea în sine însuși, pentru a clădi în sufletul său temelia de mândrie și de conștiință a puterii sale proprii, care să-l pregătească pentru

rostul său viitor, de întregitor al neamului, întregire de care Brătianu a fost întotdeauna convins⁷. Când afirma rolul major avut de domnitorul Carol I, I.C.Brătianu urmărea punerea în evidență a meritelor de necontestat ale acestuia pe tot parcursul evenimentelor, scopul urmărit fiind și acela de a-i întări situația, de a consolida statul. Pe tot parcursul războiului pentru independență, șeful guvernului român, I.C.Brătianu a desfășurat o susținută activitate, luând măsuri energice și eficiente pentru asigurarea efectivelor armatei din linia întâi cu cele necesare. Afirmatia aceasta este susținută de măsurile pentru asigurarea hranei oștirii - fapt subliniat de multe ori în memoriile sale de către regele Carol I, precum și alte surse documentare străine. Totodată Brătianu a fost de față la trecerea Dunării de către oștirea noastră, el fiind prezent și pe câmpul de luptă, în ajunul unor mari bătălii ca cele de la Rahova și Plevna din noiembrie 1877, încurajând și îmbărbătând comandanții noștri în acțiunile de luptă, fapt menționat și de generalul Alexandru Cernat într-o scrisoare către soția sa⁸.

La 15 noiembrie 1877 se deschide Parlamentul, printr-un mesaj al domnitorului pe care-l citește în lipsa acestuia - aflat în mijlocul armatei la Plevna - I.C.Brătianu. Așa cum arată Bacalbașa în "Bucureștii de altădată", vol. I, mesajul a avut un pronunțat caracter patriotic, scena devenind emoționantă și mișcătoare când primul ministru citește rândurile care vorbesc de vitejia armatei române, de reînvierea vechilor virtuți ale neamului, Brătianu este podidit de lacrimi: "Independența României, proclamată de dumneavoastră, soldații noștri au afirmat-o pe câmpurile de bătaie din Bulgaria... Ei, prin vitejia lor, au îmbogățit analele noastre militare, înscriind pe paginile acestora numele luptelor de la Rahova și de la Grivița, alăturarea cu numele glorioaselor bătălii de la Racova și de la Călugăreni... Noi am avut multe și scumpe pierderi. Eroii, care cu sângele lor au dat botezul drapelului românesc, care cu viața lor au asigurat viața României, lasă un nume neuitat în inimile noastre, un nume scris cu litere neșterse în istoria renașterii noastre naționale... Timpul tutelei străine, timpul vasalității a trecut dară și România este, va ști a fi o țară liberă, o țară de sine stătătoare"⁹.

După cum se știe, țara noastră a plătit un greu tribut de sânge pe frontul independenței: peste 10.000 ostași români au murit și au fost răniți în șanțurile redutelor din sudul Dunării. la 19 februarie/3 martie 1878 s-a încheiat la San Stefano tratatul de pace ruso-turc prin care România, Serbia și Muntenegru au fost recunoscute ca state independente, iar Bulgaria a devenit autonomă; totodată s-a hotărât autonomie administrativă a Bosniei și Herțegovinei. În acest tratat se mai prevedea la art. 18, că Dobrogea cu insulele din Deltă și insula Șerpilor, teritorii pe care Rusia își rezervă dreptul de a le schimba cu parte de sud a Basarabiei retrocedată Moldovei în anul 1856.

În aceste condiții guvernul român a căutat să obțină în apărarea intereselor sale sprijinul unor state europene. Astfel, în a treia decadă a lunii martie "I.C.Brătianu a făcut o vizită la Viena și Berlin, pentru a se înfor-

ma în ce măsură putea România să se sprijine pe Austro-Ungaria și pe Germania. La 23 martie șeful guvernului român a fost primit de împăratul Franz Iosif și a avut întrevederi și cu Andrassy, care-l îndemna hotărât să reziste. La 27 martie, Brătianu a fost primit la Berlin de cancelarul Bismarck, care a fost foarte rezervat, îndemnându-l pe șeful guvernului român să se arate binevoitor față de propunerile Rusiei, căci în felul acesta ar putea să beneficieze de compensații teritoriale mai mari¹⁰.

Cum era și firesc, Pacea de la San Stefano nu putea fi admisă de statele europene, ajungându-se la ținerea unui Congres de pace la Berlin. În vederea participării României la Congres, Consiliul de Miniștri a împunternicit pe I.C.Brătianu - președintele Consiliului de Miniștri - și pe M.Kogălniceanu - ministrul Afacerilor Străine - să reprezinte România. Ajunși la Berlin, reprezentanții României au cerut ca din ziua de 11 iunie 1878 - când s-a deschis Congresul să fie "admiși pentru a expune și apăra drepturile țării lor" - așa cum se pronunțase I.C.Brătianu¹¹. Dar Congresul nu s-a grăbit să-i convoace pe reprezentanții României, nici să îndeplinească revendicările justificate ale țării noastre. Într-o scrisoare adresată din Berlin de I.C.Brătianu lui C.A.Rosetti, datată 12 iunie, el comunică impresiile sale din capitala Germaniei: "Numai prințul Bismarck mi-a spus adevărul, și numai de la prima mea călătorie la Berlin, pentru că era o înlesnire a sarcinii sale ca noi să încheiem o învoială directă cu Rusia. Toți ceilalți aveau din contră interes ca noi să facem greutăți, pentru că astfel situația Rusiei devenea incomodă și dânsii puteau să-i smulgă foloase pentru ei înșiși, sacrificându-ne pe noi, lucru la care erau hotărâți de mai înainte"¹².

Deci, putem concluziona că, în convorbirile purtate cu personalități proeminente ale Congresului, Brătianu și Kogălniceanu au primit din toate părțile declarații de simpatie, însă aceste declarații academice nu au dovedit decât o bunăvoință platonicească sterilă, sesizată de șeful guvernului român.

La 19 iunie 1878/1 iulie 1878, delegații români au pledat cu patos în fața Congresului cauza independenței și a respectării integrității teritoriale a țării. Dar, reprezentanții României au fost numai "ascultați" și nu consultați în timpul lucrărilor Congresului, Brătianu și Kogălniceanu precizând în fața reprezentanților marilor puteri că nu e vorba de a nu se dăruie independența națională de către Europa, ci de a ni se recunoaște acest drept după "dreptul cel vechi" și potrivit cu "jertfele făcute în război".

În cele din urmă independența de stat a României este recunoscută de puterile europene și cu toate demersurile diplomatice ale lui Brătianu și Kogălniceanu, sudul Basarabiei este din nou anexat în mod abuziv de Rusia.

De remarcat că, în realizarea acestui act măreț al istoriei noastre naționale - cucerirea independenței de stat - la care a contribuit întreaga suflare românească, un rol bine definit a revenit, după cum am văzut, mare-

lui om politic și patriot care a fost I.C.Brătianu, destinul făcând ca fiul său, Ionel Brătianu, să conducă acțiunile pentru realizarea unui alt act major al istoriei noastre, unirea tuturor românilor în granițele unui singur stat.

NOTE

1. General Radu Rosetti, Făuritori de seamă ai neamului Românii, București, 1946, p. 19.
2. Constantin Bacalbașa, Bucureștii de altădată, vol. I, 1871-1877, București, 1987, p. 212.
3. General maior dr. Constantin Olteanu, Colonel dr. Vasile Mocanu, Colonel dr. Florian Tucă, Cronica participării armatei române la războiul pentru independență, 1877-1878, București, 1977, p. 24.
4. Ibidem, p. 25.
5. Constantin Bacalbașa, op.cit., p. 234.
6. Gr. Tănșan și prof. Gr. Lazăr, I.C.Brătianu, 1821-1891, București, 1937, p. 58.
7. General Radu Rosetti, op.cit., p. 19.
8. Ibidem, p. 21
9. Constantin Bacalbașa, op.cit., p. 299.
10. Vasile Maciu, Diplomație românească și recunoașterea independenței, în Independența României, București, 1977, p. 306.
11. Ibidem, p. 307.
12. Ion C.Brătianu, Acte și cuvântări, publicate de N.Georgescu - Tistiu, vol. IV, (1 mai 1878-30 aprilie 1879), București, 1932, p. 70.

I.C. BRĂȚIANU'S CONTRIBUTION TO THE CONQUEST OF THE STATE INDEPENDENCE OF ROMANIA

- Abstract -

I.C.Brătianu was one of the most remarkable political personalities of Romania. For nearly half of a century he actively took part in the great events of the 19th century.

In August 1876 he was Prime Minister of the Romanian government; as a head of the delegation who went to Crimea to conclude treaties with Russia, he defended the territorial integrity of the country with dignity. He carried out an intense activity that had as a main goal Romania's participation in the Independence War. He took strong and efficient measures to ensure the needs of the army.

I.C.Brătianu's presence on the battlefield on the days before some important battles encourages and raised the spirit of the Romanian officers.

In June 1878 when the Peace Congress took place in Berlin, I.C.Brătianu and Mihail Kogălniceanu pleaded with great enthusiasm for the cause of independence and the observance of the territorial integrity of the country. I.C.Brătianu pointed out in front of the representatives of the Great Powers that Europe was not supposed to grant the national independence to us, but to admit our rights to be independent, a right paid "with the sacrifice of the Romanians in the war".

The struggle for national independence was a goal for every Romanian but we should like to emphasize the role played by I.C. Brătianu, a great political figure and a patriot.

Translated by Daniela Zdrenghea